

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Opolu

LOP – 4113-001-03/2014
D/14/508

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Opolu
ul. Krakowska 28, 45-075 Opole
T +48 77 449 70 00, F +48 77 449 70 44
lop@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	D/14/508 – Prowadzenie gospodarki łowieckiej w latach gospodarczych 2012/2013 i 2013/2014
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu
Kontroler	Marek Dudek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 92331 z dnia 30 października 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Kup, ul. 1 Maja 9, 46-082 Kup ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jarosław Jańczyk, Nadleśniczy Nadleśnictwa (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie² działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Nadleśnictwo prawidłowo sporządzało i przedstawiało do zatwierdzenia Dyrektorowi Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach roczne plany łowieckie OHZ. Zawarte w tych planach zadania związane z zagospodarowaniem urządzeń związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej oraz pozyskaniem zwierzyny, co do zasady realizowane były właściwie³.

Rzetelnie prowadzona była dokumentacja pozyskania zwierzyny, a do polowań dopuszczano wyłącznie osoby uprawnione.

Realizując cele związane z gospodarką łowiecką ustalone dla OHZ (stanowiącą działalność uboczną Nadleśnictwa), wypracowano przychody w wysokości 1 737 048 zł (w sezonach - 853 800 zł i 883 248 zł)⁴ uzyskując w tym okresie nadwyżkę nad poniesionymi kosztami (1 694 373 zł, w sezonach - 815 275 zł i 879 098 zł) w kwocie 42 675 zł (38 525 zł i 4 150 zł)⁵.

W kontrolowanej jednostce rzetelnie dokonywano szacowania szkód w uprawach rolnych wynikających z prowadzonej gospodarki łowieckiej w OHZ, wypłacone z tego tytułu odszkodowania wyniosły 756 028 zł (odpowiednio w sezonach - 347 108 zł i 408 920 zł). Podejmowano również szereg działań związanych

¹ Dalej: Nadleśnictwo.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

³ Za wyjątkiem niezrealizowania planu pozyskania dzika o 17 % w sezonie 2012/2013, który zrekompensowano w sezonie 2013/2014.

⁴ Przychody uzyskiwano ze sprzedaży tusz zwierzyny (1 219 964 zł) i polowań komercyjnych (517 084 zł).

⁵ W kosztach działalności OHZ nie uwzględniano wydatków na ochronę lasu przed zwierzyną, które zgodnie z przyjętą polityką rachunkowości i zasadami działalności PGL LP, pokrywane były w ramach wydatków na działalność podstawową.

z ochroną lasu przed zwierzyną, w tym w zarządzanym OHZ, wydatkując na ten cel 929 718 zł (odpowiednio w sezonach - 413 855 zł i 515 863 zł).

Nadleśniczy rzetelnie sprawował nadzór nad działalnością kół łowieckich, będących dzierżawcami obwodów łowieckich, a czynsz dzierżawny był prawidłowo naliczany i przekazywany gminom, na terenie których znajdowały się obwody łowieckie.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły:

- niepełnego zrealizowania w sezonie 2012/2013 planu pozyskania dzika, co wynikało jednakże z przyczyn, na które Nadleśnictwo miało ograniczony wpływ,
- braku zamieszczenia w informacjach kierowanych do właściwych miejscowo wójtów gmin oraz izby rolniczej, danych o osobach uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód wyrządzonych przez zwierzynę grubą w uprawach i płodach rolnych.

Nie miały one jednak negatywnego wpływu na kontrolowaną działalność.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Na terenie Nadleśnictwa obejmującego 19 596 ha, utworzonych zostało dziewięć obwodów łowieckich. Dwa z tych obwodów (nr 31 i nr 32, typ – leśne o dobrej kategorii) nie były przedmiotem dzierżawy, w związku z ich przeznaczeniem na ośrodek hodowli zwierzyny Przesieka. Powierzchnia ogólna wyłączonych z dzierżawy obwodów wynosiła 22 705 ha⁶, z tego 12 195 ha⁷ znajdowało się na terenie Nadleśnictwa. W jednym obwodzie (nr 26) Nadleśnictwo Turawa również prowadziło ośrodek hodowli zwierząt.

(dowód: akta kontroli str. 48-71, 87-101, 102-116, 159)

2. Powierzchnia siedmiu obwodów łowieckich⁸, które wydzierżawione zostały sześciu kołom łowieckim wynosiła 7 401 ha. Trzy z tych kół⁹, zgodnie z art. 8 ust. 3a ustawy z dnia 13 października 1995 r. *Prawo łowieckie*¹⁰, przedkładało Nadleśniczemu roczne plany łowieckie do zatwierdzenia.

(dowód: akta kontroli str. 117-125, 126-140, 141-151, 159)

1. Opracowywanie i realizacja rocznych planów łowieckich OHZ

1. Nadleśniczy, w terminach określonych w § 4 ust. 1 rozporządzenia w sprawie *rocznych planów łowieckich* przedkładał do zatwierdzenia dyrektorowi Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach¹¹ roczne plany łowieckie dla obwodów łowieckich wchodzących w skład OHZ, które obejmowały lata gospodarcze 2012/2013 i 2013/2014. Plany te, po zaopiniowaniu przez uprawnione podmioty¹², zgodnie z § 4 ust. 2 ww. rozporządzenia, zatwierdzone zostały przez Dyrektora

Opis stanu
faktycznego

⁶ Obwód nr 31 – 10 426 i nr 32 – 12 279 ha.

⁷ Odpowiednio 5 965 ha i 6 230 ha.

⁸ Łączna powierzchnia tych obwodów wynosiła 45 103 ha.

⁹ Plany łowieckie przedkładały następujące koła łowieckie: nr 15 „Daniel” Zagwizdzie, nr 1 „Hubertus” Opole i nr 2 „Łoś” Opole, które dzierżawiły od Nadleśnictwa łącznie 7 343 ha (obwody nr 34 i 36 – leśne, kategorii dobry i słaby oraz nr 37 polny, słaby). Pozostałe trzy koła łowieckie (oraz OHZ Turawa) dzierżawiły od Nadleśnictwa Kup łącznie 58 ha: obwód nr 40 – „Szarak” Opole, 7 ha, polny, bardzo słaby; obwód nr 18 – „Dzik” Pokój, 2 ha, leśny, dobry; obwód nr 22 – „Dzik” Pokój, 37 ha, polny, słaby oraz OHZ w Nadleśnictwie Turawa, obwód nr 26, 12 ha, leśny, dobry. Koła te, na zasadach wskazanych w § 4 ust. 6 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie *rocznych planów łowieckich i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych* (Dz. U. Nr 221, poz. 1646, ze zm.), dalej: rozporządzenie w sprawie *planów łowieckich*, przedkładały roczne plany łowieckie do zatwierdzania, do innych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych.

¹⁰ Dz. U. z 2013 r., poz. 1226, ze zm., dalej: *Prawo łowieckie*.

¹¹ Dalej: RDLP.

¹² W tym m.in. przez gospodarstwa rybackie, o których mowa w art. 8 ust. 3c pkt 2 *Prawa łowieckiego*.

RDLP w terminie 7 dni od dnia ich przedłożenia (nie wystąpiły przypadki odmowy zatwierdzenia planu w całości lub w części).

W ciągu roku gospodarczego 2012/2013 roczne plany łowieckie OHZ w zakresie planu pozyskania zwierzyny, były zwiększane (jednorazowo w formie aneksu) w zakresie liczby jeleni¹³, co wynikało ze zwiększenia liczebności tego gatunku oraz skali szkód łowieckich. W ciągu roku gospodarczego 2013/2014 również dokonano jednokrotnej zmiany planów łowieckich OHZ, w związku koniecznością zwiększenia liczby przeznaczonych do odstrzału jelenia, daniela oraz dzika¹⁴, co także podyktowane było wzrostem szkód łowieckich. Przedkładane przez Nadleśniczego zmiany planów, dyrektor RDLP zatwierdzał bezzwłocznie.

(dowód: akta kontroli str. 87-101, 102-116, 192)

2. W rocznych planach łowieckich OHZ podano, że na terenie OHZ, wg stanu na 10 marca 2014 r., znajdowało się 1 878 urządzeń związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej, w tym 18 paśników, 649 lizawek, 141 ambon oraz 1 070 innych urządzeń (m.in. zwyżki do polowań i wysiadki przenośne). Łączna liczba tych urządzeń wzrosła o 181 (11%) w odniesieniu do stanu na 10 marca 2013 r. Ww. teren obejmował również 22,1 ha poletek łowieckich oraz pasy zaporowe (26 szt. o łącznej długości 10,6 km, a ich stan zmniejszył się o 11, tj. o 1,6 km, w stosunku do roku 2013 r.).

W 2012 r. i 2013 r. wykonywane były bieżące prace konserwacyjne urządzeń związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej oraz remonty istniejących ambon i zwyżek¹⁵. W rocznych planach łowieckich na ww. lata gospodarcze, przewidziano wykonanie 218 urządzeń związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej, a plan ten wykonano w 109%¹⁶.

W celu poprawy warunków bytowania zwierząt w OHZ, podejmowane były również inne wielokierunkowe działania¹⁷, w tym w szczególności polegające na:

- uprawie poletek żerowych i zgryzowych obsiewanych m.in.. żytem, rzepą, owsem i kukurydzą,
- wykaszaniu łąk śródleśnych i przyleśnych w celu uzyskania odrostu traw stanowiących bazę żerową jeleniowatych i przeprowadzaniu na części łąk melioracji wodnych,
- dokarmianiu zwierzyny: wiosennym i letnim (na pasach zaporowych ziarnem kukurydzy) oraz zimowym (buraki, marchew, kiszonka i sianokiszonka, ziarno zbóż), a także całorocznym wykładaniu soli lizawkowej (z mikroelementami),
- wykładaniu drzew ogryzowych na przedwiośniu (w okresie wzmożonego zapotrzebowania jeleniowatych na żer w postaci kory drzew) oraz corocznym ścinaniu drzew (głównie sosny), w celu pobrania z nich kory przez jeleniowate,
- wykładaniu koszy lęgowych dla dzikich kaczek na terenie istniejących zbiorników wodnych,
- wprowadzaniu w uprawach leśnych gatunków drzew i krzewów owocowych, które w przyszłości wzbogacą bazę żerową zwierzyny łownej¹⁸,
- wykaszaniu poboczy dróg leśnych i linii oddziałowych, w celu zapewnienia odrostu traw i tym samym wzbogacenia bazy żerowej dla zwierzyny w lesie,
- prowadzenie działalności dodatkowej z zakresu gospodarki łąkowo-rolnej (corocznie wykonywano zabiegi na ok. 90-100 ha gruntów rolnych).

¹³ Z 224 szt. do 242 szt., w obwodach nr 31 i nr 32 odpowiednio o 8 i 10.

¹⁴ W zakresie jelenia z 222 szt. do 253 szt. (odpowiednio w obwodach 19 i 12), daniela z 78 szt. do 86 szt. (tylko w obwodzie nr 31) oraz dzika z 430 szt. do 574 szt. (o 54 i o 90).

¹⁵ Odpowiednio 6 szt. i 15 szt. - usługa wykonana przez podmiot zewnętrzny.

¹⁶ Łącznie dotyczyło to 223 urządzeń.

¹⁷ Działanie w tym zakresie dokumentowano m.in. protokołami odbioru robót, ewidencją wyłożonych drzew zgryzowych, dowodami zakupu koszy lęgowych, meldunkami i notatkami służbowymi z wprowadzenia gatunków drzew biocenotycznych.

¹⁸ Drzewa owocowe w początkowej fazie wzrostu były ogradzane, aby zabezpieczyć je przed zniszczeniem, a po rozpoczęciu owocowania ogrodzenia były demontowane, co umożliwiało pobieranie owoców przez zwierzynę.

Według wyjaśnień Nadleśniczego *nie wszystkie wymienione wyżej działania były wprost dokumentowane, jako związane z poprawą warunków bytowania zwierząt lub ich głównym celem nie była poprawa warunków bytowania zwierzyny. Jednak w planowaniu i prowadzeniu tych działań kierowano się także warunkami bytowania zwierząt, w tym w OHZ.*

Nadleśnictwo zgodnie z art. 12 *Prawa łowieckiego*, w 15 przypadkach (w sezonie 2012/2013 - 11 i 2013/2014 - 4) uzyskało zgody właściciela lub dzierżawcy gruntu na wzniesienie łącznie 33 urządzeń związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej (zwyżek przewoźnych). W *porozumieniach w sprawie zgody na lokalizację urządzeń łowieckich na terenie prywatnym* zawieranych przez Nadleśniczego z ww. podmiotami, wskazywano m.in., że zlokalizowanie urządzenia dokonywane było *w celu ochrony gruntów rolnych przed szkodami od zwierzyny*. Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że w rocznym planie łowieckim planuje się ogólną liczbę urządzeń łowieckich, natomiast ich lokalizację, uzależnioną od bieżących potrzeb, ustala w ciągu sezonu łowieckiego leśniczy ds. łowieckich w porozumieniu z nadleśniczym.

Powyższe wskazuje, że zagospodarowując obwody wchodzące w skład OHZ, kierowano się głównie potrzebą wykonywania urządzeń związanych z gospodarką łowiecką, mogących mieć wpływ na ograniczenie szkód w uprawach i młodnikach. Ich powierzchnia, objęta zasięgiem Nadleśnictwa, w obu obwodach OHZ wyniosła w sezonie 2012/2013 - 75,10 ha (młodniki - 30,13 ha i uprawy - 44,97 ha) a w sezonie 2013/2014 - 35,87 ha (odpowiednio - 13,82 ha i 22,05 ha), tj. mniej o 39,23 ha do roku poprzedniego.

(dowód: akta kontroli str. 72-116, 160-162, 198-200, 288-291, 303-317, 339-341)

3. W analizach działalności OHZ z terenu działalności RDLP w Katowicach sporządzanych przez specjalistę ds. Łowiectwa i Gospodarki Rybackiej z RDLP¹⁹ za sezony łowieckie 2012/2013 i 2013/2014 wskazano m.in. na bardzo dobrą realizację planu odstrzału dla każdego gatunku zwierzyny grubej (od 97% do 101%) przy jednoczesnym braku pełnej realizacji planu odstrzału dzików (w sezonach 88% i 89%). W analizach tych podano m.in., że *niepełna realizacja planu odstrzału dzika wiąże się ze znacznym zmniejszeniem liczebności tego gatunku oraz, że brak pełnej realizacji planu odstrzału dzików jest spowodowany zawyżeniem planu pozyskania tego gatunku zwierzyny ... z obawy przed wysokimi odszkodowaniami wypłacanymi rolnikom, przy jednoczesnym braku konsekwencji niepełnej realizacji tego planu.*

W OHZ plan pozyskania zwierzyny grubej w sezonie 2012/2013 wynosił 1 123 szt. a wykonano 1 042 szt., tj. 93% (z tego jelenie, sarny i daniele w 99,5%, natomiast dziki w 83%). W sezonie 2013/2014 plan pozyskania zwierzyny grubej (1 248 szt.) wykonano w 99% (pozyskano 1 234 szt., z tego o trzy jelenie, trzy daniele oraz dziewięć dzików mniej niż planowano, natomiast o jedną sarnę więcej).

Powyższe wskazuje, że OHZ zrealizował plan pozyskania zwierzyny grubej na poziomie przewyższającym średnie wartości dla OHZ z terenu RDLP w Katowicach²⁰ za wyjątkiem niewykonania planu odstrzału dzika w sezonie 2012/2013.

Wypłacone przez Nadleśnictwo odszkodowania za szkody w uprawach rolnych wyrządzone przez zwierzynę łowną z obwodów łowieckich OHZ w sezonie 2012/2013 wyniosły 347 109 zł (wzrost w stosunku do sezonu poprzedniego o 6 254 zł, tj. o 2%), a w sezonie 2013/2014 408 920 zł (wzrost do sezonu poprzedniego o 61 811 zł, tj. o 18%).

Liczba upadków zwierzyny grubej wykazana w rocznych planach łowieckich OHZ, wyniosła 59 szt. (w poszczególnych sezonach odpowiednio 34 i 25), z tego 8 jeleni

¹⁹ Na terenie działania RDLP w Katowicach działało 9 ośrodków hodowli zwierzyny. Analizy działalności OHZ z terenu RDLP sporządzono 29 czerwca 2013 r. za rok 2012 oraz 6 czerwca 2014 r. za rok 2013.

²⁰ Wyjątek stanowiło pozyskanie sarny w 2013 r., której pozyskano w OHZ 100%, a średnia w ośrodkach zlokalizowanych na terenie RDLP wyniosła 101%.

(3 i 5), 15 saren (10 i 5), 13 danieli (3 i 10) oraz 23 dzików (18 i 5). Przyczyną 43 upadków (26 i 17) była kolizja z pojazdem samochodowy, czterech - rana postrzałowa (tylko w sezonie 2012/2013), a w pozostałych 12 przypadkach doszło np. do zagryzienia zwierzęcia przez psy lub nie ustalono przyczyny upadku.

(dowód: akta kontroli str. 87-101, 102-116, 163-169, 194-196, 292-301, 339-341)

4. Nadleśniczy zarządzeniem nr 4/2012 z dnia 2 stycznia 2012 r. w sprawie funkcjonowania Ośrodka Hodowli Zwierzyny „Przesieka”²¹ m.in. ustalił rodzaje prowadzonej w OHZ dokumentacji, w tym obowiązek sporządzania i archiwizacji umów na polowania komercyjne, upoważnień do wykonywania polowań indywidualnych, dokumentacji pobytu myśliwych na polowaniu indywidualnym, polowań zbiorowych, wykonanych odstrzałów oraz sporządzania sprawozdań (lub innej dokumentacji) z polowań, upadków zwierzyny, szkód łowieckich, urządzeń łowieckich, pasów zaporowych, łąk oraz poletek łowieckich oraz osoby zobowiązane i odpowiedzialne za ich prowadzenia. Wzory przewidzianych do stosowania dokumentów stanowiły załączniki do tego zarządzenia.

Powyższe uregulowania uwzględniały postanowienia rozdziałów 2-5 (§ 3 do § 42) rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków wykonywania polowania i znakowania tusz²².

W Nadleśnictwie, dla obwodów łowieckich OHZ w badanych sezonach m.in.:

- prowadzono, z wykorzystaniem narzędzia informatycznego – System Informatyczny Lasów Państwowych²³, ewidencję wydanych upoważnień do wykonywania polowania indywidualnego, z której wynikało, że w kontrolowanych sezonach wydano ich odpowiednio: 390 (199 i 191) oraz 372 (190 i 182); wszystkie wydane upoważnienia po ich wykorzystaniu zwrócono,
- starszy specjalista ds. marketingu, użytkownika lasu i łowiectwa, zgodnie z przyjętym 1 czerwca 2010 r. zakresem obowiązków służbowych przechowywał upoważnienia do wykonywania polowania indywidualnego zwracane przez wykonujących polowania po ich wykorzystaniu (przeprowadzone oględziny wykazały, że w czterech teczkach aktowych znajdowały się łącznie 762 upoważnienia, sporządzone wg wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków wykonywania polowania i znakowania tusz),
- książki ewidencji pobytu myśliwych na polowaniu indywidualnym, prowadzone wg wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do rozporządzenia w sprawie warunków wykonywania polowania²⁴, były przechowywane w miejscach określonych § 22 ust. 1 zarządzenia Nadleśniczego nr 4/2012 w sprawie funkcjonowania OHZ, a wpisy do nich dokonywali upoważnieni przez Nadleśniczego leśniczowie ds. łowieckich,
- w badanym okresie przeprowadzono 35 polowań zbiorowych (w poszczególnych sezonach odpowiednio 19 i 16), badanie próby wybranej przez kontrolera obejmującej 12 (34%) protokołów z tych polowań²⁵, nie wykazało nieprawidłowości w ich dokumentowaniu.

(dowód: akta kontroli str. 16-25, 36-40, 48-71, 270-277, 268-269, 302, 318-338, 342-353, 356-372)

²¹ Dalej: zarządzenie Nadleśniczego nr 4/2012 w sprawie funkcjonowania OHZ.

²² Dz. U. Nr 61, poz. 548 ze zm., dalej rozporządzenie w sprawie warunków wykonywania polowania.

²³ Dalej: SLIP. Zakładanie i wydawanie (wydruk) upoważnienia (zezwoleń) do polowania opisane były w części 7 Podręcznika użytkownika SILIP.

²⁴ Oględziny czterech książek ewidencji pobytu myśliwych na polowaniu indywidualnym wykazały, że były one prowadzone w formie zbroszowanej, oddzielnie dla każdego obwodu i sezonu, zawierały m.in. wpisy o pozyskanej zwierzynie i oddanych strzałach. Strony książek były ponumerowane.

²⁵ Dotyczy polowań odbytych w dniach: 30.11.2012 r., 2.12.2012 r., 20.12.2012 r., 5.01.2013 r., 6.01.2013 r., 9.01.2013 r., 10.01.2013 r., 12.01.2013 r., 5.11.2013 r., 21.11.2013 r., 19.12.2013 r., 9.01.2014 r.

5. Zgodnie z § 3 zarządzenia Nadleśniczego nr 4/2012 w sprawie funkcjonowania OHZ, polowanie w OHZ mogli wykonywać:

- myśliwi będący obywatelami naszego kraju - będący członkami Polskiego Związku Łowieckiego,
- cudzoziemcy - indywidualnie lub na polowaniu zbiorowym za pośrednictwem Biura Polowań,
- obywatele Unii Europejskiej posiadający stosowne uprawnienia (zgodnie z art. 42a ustawy *Prawo łowieckie*).

W zakresach czynności, przyjętych w dniu 2 stycznia 2012 r. przez leśniczych ds. łowieckich obwodów łowieckich OHZ, określono zadania związane m.in. z organizowaniem polowań indywidualnych i zbiorowych, w tym *kontroli uprawnień do wykonywania polowań* oraz sporządzeniem i gromadzeniem dokumentacji dotyczącej tych polowań.

Sprawdzanie uprawnień do wykonywania polowania indywidualnego nałożono do zadań starszego specjalisty ds. marketingu, użytkowania lasu i łowiectwa oraz leśniczych ds. łowieckich²⁶.

W kontrolowanych sezonach, Nadleśniczy wydał: 390 (w obwodach: 199 i 191) oraz 372 (190 i 182) upoważnień do wykonywania polowania indywidualnego oraz zawartych zostało 35 (19 i 16) umów (lub zleceń) na przeprowadzenie polowań zbiorowych²⁷.

W Nadleśnictwie brak było dokumentów potwierdzających weryfikację posiadania przez myśliwych polujących indywidualnie aktualnych uprawnień oraz dokumentów, o których mowa w art. 42 ust. 2 i art. 42a *Prawa łowieckiego*. W przypadku polowań zbiorowych, na protokołach z tych polowań, znajdowały się odręczne adnotacje leśniczego ds. łowieckich obwodu OHZ, np. o treści: *sprawdziłem dokumenty uprawniające do udziału w polowaniu*.

Sprawdzenie posiadania przez myśliwego aktualnych uprawnień, wg wyjaśnień starszego specjalisty ds. marketingu, użytkowania lasu i łowiectwa²⁸, przygotowującego projekt upoważnienia z wykorzystaniem narzędzia informatycznego SILP, odbywało się następująco: *Myśliwy indywidualny zainteresowany wykonywaniem polowanie indywidualnego występował o wydanie upoważnienia do wykonywania polowania indywidualnego, po uzgodnieniu z Nadleśniczym zwierzyny, na którą dane pozwolenie może zostać wystawione i założonego rejonu polowania, następowało (też) fizyczne sprawdzenie posiadanych przez myśliwego dokumentów uprawniających do wykonywania polowania (legitymacji Polskiego Związku Łowieckiego: dalej PZŁ, w tym potwierdzenia wniesienia opłaty na rok bieżący, legitymacji posiadacza broni wraz z aktualnymi zaświadczeniami o przestrzeleniu broni, wkładki selekcyjnera)*. Następnie²⁹ w SILP wprowadzane były dane niezbędne do sporządzenia upoważnienia i jego wydruku, który zatwierdzał Nadleśniczy.

W toku oględzin stwierdzono, że oryginały upoważnienia do wykonywania polowania indywidualnego były zwracany do Nadleśnictwa po jego wykorzystaniu przez myśliwego i dołączane do przechowywanej w Nadleśnictwie kopii tego dokumentu.

Leśniczowie ds. łowieckich wyjaśnili, że w każdym przypadku przybycia myśliwego będącego obywatelem Polski na teren obwodu łowieckiego (nr 31 i nr 32) przed wykonywaniem przez niego polowania zbiorowego, sprawdzali spełnianie przez tę

²⁶ Zadania w tym zakresie ustalone były w części E zakresu czynności służbowych pkt 6 b przyjętych przez leśniczych ds. łowieckich obwodu nr 31 i obwodu nr 32 w dniu 2 stycznia 2012 r.

²⁷ Umowy zawierał nadleśniczy na polowanie dla myśliwych krajowych, natomiast umowy (lub zlecenia) na polowania za pośrednictwem biur polowań (dla cudzoziemców) dyrektor RDLP.

²⁸ Zadania w tym zakresie realizowane przez leśniczych ds. łowieckich były analogicznie jak przez pracownika merytorycznego prowadzącego gospodarkę łowiecką.

²⁹ W przypadku spełniania wymaganych warunków, natomiast w przypadku braku jakiegokolwiek z wymaganych dokumentów lub przedstawienia dokumentów, z których wynika, że myśliwy nie spełnia wymaganych warunków, nie jest zakładany w SILP i nie ma możliwości wydrukowania upoważnienia do wykonywania polowania indywidualnego.

osobę wymagań ustalonych w rozdziale 8 *Prawa łowieckiego* oraz w zarządzeniu Nadleśniczego nr 4/2012 w sprawie funkcjonowania OHZ.

Powyższe zasady nie obowiązywały w przypadku myśliwych polujących na podstawie art. 43 *Prawa łowieckiego* po wykupieniu polowania u przedsiębiorcy, o którym mowa w art. 18 tej ustawy, wykonującego działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług turystycznych obejmujących polowania wykonywane na terytorium Polski. W badanym okresie w OHZ polowało łącznie 449 cudzoziemców (na podstawie art. 43 *Prawa łowieckiego*), z tego 239 w sezonie 2012/2013 i 210 w sezonie 2013/2014.

W zarządzeniach Dyrektora RDLP w sprawie oferty cenowej na sprzedaż usług w zakresie turystyki łowieckiej³⁰ wskazano m.in. warunki, jakie powinien spełniać zagraniczny myśliwy, który udaje się na polowanie do Polski. Obejmowały one m.in.: posiadanie zezwolenia na wwóz broni i amunicji wystawione przez polski Konsulat lub Europejską kartę broni palnej (dokumenty te myśliwy winien posiadać stale przy sobie), posiadanie ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej oraz od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz obowiązek stosowania się do poleceń prowadzących polowania i przestrzegania polskiego regulaminu polowań.

Nadleśniczy wyjaśnił, że dopuszczenie myśliwych do polowania w OHZ odbywa się z zachowaniem wszystkich obowiązujących przepisów oraz, że żaden akt prawny nie mówi o konieczności dokumentowania w/w czynności. Ponadto wyjaśnił, że w przypadku myśliwych zagranicznych Nadleśnictwo jest wyłącznie wykonawcą sprzedanej usługi i nie ma możliwości, wiedzy ani uprawnień do sprawdzenia posiadanych przez myśliwych zagranicznych dokumentów upoważniających ich do wykonywania polowań, a obowiązek taki spoczywa na biurze polowań, jako organizatorze polowania dla myśliwych zagranicznych.

Nadleśniczy wyjaśnił ponadto, że z informacji uzyskanych w RDLP oraz w biurach polowań wynika, że kontrola uprawnień do wykonywania polowania (w stosunku do myśliwego zagranicznego), dokonywana jest na etapie przyjmowania zgłoszeń od myśliwych mających zamiar polować na terenie naszego kraju.

Z badanych 12 (spośród 42) protokołów polowań zbiorowych (myśliwi krajowi i cudzoziemcy) odnotowano, że osoby uczestniczące w tych polowaniach, we wszystkich przypadkach, zgodnie z art. 43 ust.1a *Prawa łowieckiego*, polowały w obecności prowadzącego polowanie przedstawiciela Nadleśnictwa (leśniczego ds. łowieckich z danego obwodu OHZ), a protokoły te sporządzone były zgodnie z wzorem ustalonym w załączniku nr 2 do zarządzenia Nadleśniczego nr 4/2012 w sprawie funkcjonowania OHZ.

Nadleśnictwo nie prowadziło działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu usług turystycznych obejmujących polowania wykonywane na terytorium Polski lub za granicą, tj. działalności, o której mowa w art. 18 ust. 1 *Prawa łowieckiego*.

(dowód: akta kontroli str. 16-25, 36-40, 48-71, 270-277, 302, 356, 374-375, 402-406, 430, 431, 514-531, 555-556)

6. Na podstawie planów łowieckich OHZ i dokumentacji³¹ wybranych przez kontrolera odstrzałów (i ubytków) jeleni i dzików stwierdzono, że dane o wykonanych odstrzałach (z ubytkami) wykazane w zestawieniach planów łowieckich były wprowadzane do SILP i odpowiadały danym wynikającym z dokumentów źródłowych³². Również porównanie wybranych danych SILP, dotyczących urządzeń

³⁰ Zarządzenia: nr 8/212 z dnia 27 lutego 2012 r. oraz nr 6/2013 z dnia 8 marca 2013 r. na badane lata gospodarcze – odpowiednio – 2012/2013 i 2013/2014.

³¹ Badaniem objęto odstrzały jelenia i dzika na podstawie: 12 (spośród 42) protokołów polowań zbiorowych odbytych w dniach: 30.11.2012 r., 2.12.2012 r., 20.12.2012 r., 5.01.2013 r., 6.01.2013 r. 9.01.2013 r., 10.01.2013., 12.01.2013 r., 5.11.2013 r., 21.11.2013 r., 19.12.2013 r., 9.01.2014 r., plany odstrzału, dowodów dostarczania tusz MP, protokołów zabrania tuszy.

³² Razem 1 438 szt., z tego jelenie – 491 szt. i dziki 947 szt., natomiast w poszczególnych sezonach i obwodach łowieckich (nr 31 i nr 32) odpowiednio: jelenie – 109 i 119 oraz 132 i 131, dziki – 162 i 220 oraz 246 i 319.

związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej (paśników i ambon), nie wykazało różnic z danymi w planach łowieckich sporządzonych na oba sezony.

(dowód: akta kontroli str. 87-116, 160-165, 318-338, 342-353, 402-406, 433-456)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W roku gospodarczym 2012/2013 plan łowiecki dla obu obwodów w OHZ przewidywał odstrzał 1 123 szt. zwierzyny grubej, a pozyskano jedynie 1 042 szt. (93%). Realizacja tego planu w przypadku jelenia, sarny i daniela wyniosła 99,5%, natomiast stopień pozyskania dzika wyniósł tylko 83% (zaplanowano 460 szt., a pozyskano 364 szt.). Tym samym nie mieścił się on w przedziale określającym minimalną i maksymalną liczbę zwierząt łownych zaplanowanych do pozyskania (od 90% do 110%) liczby zaplanowanych do pozyskania, z uwzględnieniem optymalnego gospodarowania populacjami zwierząt łownych, także z podziałem na płeć i osobniki młode, wprowadzonym w § 3 ust. 1 pkt 4 lit. h oraz lit. i rozporządzenia w sprawie planów łowieckich³³. Powyższe wskazuje, że gospodarka łowiecka w OHZ w zakresie pozyskania dzika, nie była prowadzona w oparciu o plany łowieckie, do czego Nadleśnictwo było zobowiązane na podstawie art. 8 ust. 3 *Prawa łowieckiego*.

Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że: *Rok 2012 był rokiem bardzo dobrego urodzaju nasion dęba i buka. Od jesieni dziki bytowały w kompleksach leśnych, korzystając z naturalnego żeru. Do późnej wiosny 2013 r. rzadko wychodziły na pola. Powyższe fakty w dużym stopniu ograniczyły możliwości pozyskania dzików, prowadzonego głównie na polach w porze nocnej. Również pozyskanie dzików na nęciskach nie przynosiło dotychczasowych rezultatów. Wykładana kiszonka i ziarno nie były dla zwierzyny tak atrakcyjną karmą, jak żołądźce czy bukiw. Potwierdzeniem tej tezy jest analiza wykonania planu odstrzału dzika w sezonie 2012/2013 w obwodach dzierżawionych przez koła łowieckie na terenie Nadleśnictwa Kup: obwód nr 34 - plan 80, wykonanie 49 (61%), obwód nr 36 - plan 150, wykonanie 74 (49%), obwód nr 37 - plan 70, wykonanie 52 (74%) ... w kołach wystąpiły duże trudności z wykonaniem planu odstrzału. Mając świadomość, że niewykonanie planu nie jest spowodowane spadkiem liczebności, a niesprzyjającymi w pozyskaniu warunkami środowiskowymi, na kolejny rok łowiecki zaplanowano istotne zwiększenie planu pozyskania dzików. W stosunku do roku 2012/2013 (plan 460 szt.) podniesiono plan odstrzału na rok 2013/2014 o 114 szt. (plan 574 szt.) Jego wykonanie na dzień 31 marca 2014 r. wyniosło 565 szt. Tak duże zwiększenie planu podyktowane było również spodziewanym, wyższym przyrostem zrealizowanym po urodzajnym roku nasiennym dęba i buka. W ten sposób ilość dzików nieodstrzelona w sezonie 2012/2013 z przyczyn niezależnych od zarządcy OHZ, została pozyskana w roku 2013/2014.*

(dowód: akta kontroli str. 87-101, 102-116, 163-165, 194-196, 292-301, 339-341)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonej nieprawidłowości działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Realizacja przez ośrodek hodowli zwierzyny ustawowo określonych celów funkcjonowania

Opis stanu
faktycznego

1. Minister Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa pismem znak DII-7551/12/94 z dnia 19 grudnia 1994 r., na wniosek Generalnego Dyrektora Lasów Państwowych, na podstawie art. 16 ust. 1 i ust. 3 ustawy z dnia 17 czerwca 1959 r. o *hodowli, ochronie zwierząt łownych i prawie łowieckim*³⁴ wyłączył

³³ Przepis wszedł w życie 5 lutego 2013 r.

³⁴ Dz. U. z 1973 r., Nr 33, poz. 197 ze zm., ustawa ta została uchylona w dniu 17 lutego 1996 r. art. 63 *Prawa łowieckiego*.

z wydzierzawiania na OHZ obwody łowieckie wyszczególnione w załączniku do tego pisma, w tym obwody łowieckie w województwie opolskim nr 31 i nr 32 – OHZ Przesieka. W dokumentacji Nadleśnictwie brak było decyzji Ministra Środowiska, o której mowa w § 1 ust 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 10 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad przekazywania w zarząd obwodów łowieckich wyłączonych z wydzierzawiania³⁵. Dyrektor Generalny Lasów Państwowych na podstawie art. 28 ust. 3 *Prawa łowieckiego* zarządzeniem nr 1 z dnia 7 stycznia 2008 r. w sprawie tworzenia i funkcjonowania ośrodków hodowli zwierzyny Lasów Państwowych³⁶ ustalił, że w OHZ realizowane są cele określone w art. 28 powołanej ustawy, określił zasady nadzoru i koordynacji dyrektorów RDLP nad OHZ oraz upoważnił dyrektorów RDLP do określenia zasad prowadzenia gospodarki łowieckiej, a także do wdrożenia niniejszego zarządzenia do stosowania, tj. wydania do 1 kwietnia 2008 r. zarządzeń i uregulowań.

Wykonując dyspozycję Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, Dyrektor RDLP zarządzeniem nr 4 z dnia 28 marca 2008 r. w sprawie tworzenia i funkcjonowania ośrodków hodowli zwierzyny Lasów Państwowych na terenie RDLP w Katowicach, działając w oparciu o art. 28 ust. 2 i 3 *Prawa łowieckiego* oraz § 17 i § 19 statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe³⁷, utworzył m.in. OHZ Przesieka obejmujący obwody łowieckie nr 31 i nr 32, ustalając zarządcę Nadleśniczego Nadleśnictwa Kup. Ustalone w tym zarządzeniu cele OHZ odpowiadały celom wskazanym w art. 28 ust. 2 *Prawa łowieckiego*, a także w zarządzeniu nr 1 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych³⁸.

Nadleśniczy w zarządzeniu nr 4/2012 z dnia 2 stycznia 2012 r. w sprawie funkcjonowania OHZ³⁹ określił zasady funkcjonowania OHZ, sprzedaży tusz i trofeów łowieckich, szacowania szkód łowieckich w uprawach oraz wykonywania polowania. W zarządzeniu tym wskazał również, że w skład OHZ wchodziły wyłączone z wydzierzawiania obwody łowieckie nr 31 i nr 32, określił rodzaje i sposób prowadzonej w OHZ (Nadleśnictwie) dokumentacji, a także wyodrębnił zadania specjalisty ds. łowieckich oraz leśniczych ds. łowieckich. Załączniki do tego zarządzenia szczegółowo określały zasady oraz sposób dokumentowania m.in. polowań (karta polowania indywidualnego i protokół z polowania zbiorowego, kwestionariusz kontrahenta, kontrolka podprowadzającego), prowadzenia negocjacji, zabrania tuszy na użytek własny, szacowania szkód, zgłoszenia zwierzyny padłej, wystawiania dokumentów wydania produktów (np. tusz).

Ww. zarządzenie Nadleśniczego było zgodne z przepisami *Prawa łowieckiego* regulacjami ustalonymi przez Generalnego Dyrektora Lasów Państwowych oraz odpowiednimi zapisami *Prawa łowieckiego*.

(dowód: akta kontroli str. 48-71, 202-211)

2. W kontrolowanym okresie, w ramach realizacji celów utworzenia OHZ, w Nadleśnictwie podejmowano m.in. następujące działania:

- prowadzenie szkoleń z zakresu łowiectwa - staż kandydacki do PZŁ (realizacja na podstawie ramowego programu stażu w OHZ),
- prowadzenie polowań indywidualnych, zbiorowych oraz szkoleniowo-instruktażowych,

³⁵ Dz. U. Nr 219, poz. 1842.

³⁶ Biuletyn Informacyjny Lasów Państwowych nr 2 (182), luty 2008 r.

³⁷ Załącznik do zarządzenia nr 50 Ministra Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa

³⁸ Dyrektor RDLP zarządzeniem nr 23/2007 z dnia 10 grudnia 2007 r. powołał rejony hodowlane, w tym powołał rejon hodowlany „Bory Stabrowskie” w skład, którego wchodziło 46 obwodów łowieckich, w tym obwody łowieckie nr 31 i nr 32 Nadleśnictwa Kup.

³⁹ W zarządzeniu w tym wskazano, że OHZ realizuje cele określone w art. 28 ust. 2 *Prawa łowieckiego* z uwzględnieniem m.in. rocznych planów łowieckich zatwierdzonych zgodnie z wieloletnim planem hodowlanym oraz programach funkcjonowania i dalszego rozwoju gospodarki łowieckiej. W zarządzeniu wskazano ponadto, że realizacja rocznych planów pozyskania zwierzyny odbywa się w oparciu o polowania indywidualne i zbiorowe.

- prowadzenie wzorcowego zagospodarowania łowisk (m.in. utrzymanie poletek zgryzowych, żerowych oraz produkcyjnych, zakładanie nowych poletek obsiewanych żytem i rzepakiem oraz obsadzanych topinamburem, wdrażanie nowych osiągnięć – sianokiszonki w „rękawach”, wykaszanie łąk śródleśnych wraz z corocznym ich wapnowaniem i nawożeniem, rekultywacja łąk w celu zwiększenia liczby gatunków traw oraz roślin motylkowych, wprowadzanie na uprawy leśne drzew owocowych oraz pielęgnowanie już istniejących w starych sadach, poletkach łowieckich oraz opuszczonych osadach leśnych),
- współuczestnictwo w projekcie *Pośredni wpływ dużych ssaków drapieżnych na zachowanie i fizjologię kopytnych w lasach Europy Środkowej* realizowanym przez Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk,
- współorganizacja łącznie z PZŁ i Klubem Posokowca międzynarodowego konkursu posokowców dla przewodników psów tropiących,
- realizacja programu zagospodarowania danieli (w tym wsiedlenia zwierzyny do OHZ),
- udostępnienie OHZ osobom prowadzącym badania, w celu przygotowania prac dyplomowych, naukowych i konkursowych oraz wykorzystywanie wyników tych badań w bieżącej działalności OHZ.

Ponadto w obwodach łowieckich nr 31 i nr 32 realizowano inne zadania, pośrednio związane z celami ustalonymi dla OHZ, w tym m.in. dotyczące poprawy warunków bytowania zwierząt (np. wdrożenie systemu tzw. trzebieży zgryzowych, wprowadzenie na uprawy leśne drzew owocowych, utrzymywanie poletek zgryzowych, żerowych i produkcyjnych, wyznaczanie ostoi, upraw pól w celu zwiększenia bazy żerowej w okresie letnim, prowadzenie melioracji wodnych, dokarmianie zwierzyny w okresie zimowym, zabezpieczanie mieszanek soli bogatych w mikroelementy podawanej za pomocą lizawek).

(dowód: akta kontroli str. 87-101, 102-116, 160-165, 268-277, 302-317, 342-353, 357-372, 402-406, 457-482)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie ocenianą działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

3. Stan zabezpieczenia interesów Skarbu Państwa i obywateli w zakresie szkód wynikających z prowadzenia gospodarki łowieckiej

Opis stanu
faktycznego

1. W badanym okresie Nadleśniczy pismem z dnia 25 marca 2011 r. powiadomił pięciu wójtów gmin, na terenie których funkcjonował OHZ, że zgłoszenia szkód łowieckich wyrządzonych przez zwierzyną łowną w uprawach i płodach rolnych należy zgłaszać pisemnie na wskazany adres Nadleśnictwa. Pomimo obowiązku wynikającego z § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. *w sprawie sposobu postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych*⁴⁰ w powiadomieniach tych brak było informacji o osobach uprawnionych do przyjmowania takich zgłoszeń.

W części IV zarządzenia Nadleśniczego nr 4/2012 *w sprawie funkcjonowania OHZ* jako osoby upoważnione do szacowania szkód łowieckich wskazano leśniczych ds. łowieckich, inżynierów nadzoru oraz leśniczych posiadających certyfikat w zakresie szacowania szkód. Zgodnie z tym zarządzeniem szacowanie szkód

⁴⁰ Dz. U. Nr 45, poz. 272, dalej rozporządzenie *w sprawie szkód w uprawach*.

o wartości nieprzekraczającej 3 000 zł powinno być dokonywane przez leśniczego ds. łowieckich (lub inną upoważnioną osobę), a szkód o wyższej wartości – komisyjnie, tj. przy współudziale innej upoważnionej do szacowania osoby. Czynności podejmowane w tym zakresie powinny być dokumentowane wg wzoru *Protokołu oględzin, ostatecznego szacowania szkody i ponownego szacowania szkody w uprawach i płodach rolnych* stanowiącego załącznik nr 5 do ww. zarządzenia.

Zgodnie z zakresami czynności służbowych przyjętymi w dniu 2 stycznia 2012 r., do obowiązków leśniczych ds. łowieckich obwodu nr 31 i obwodu nr 32 należało m.in. *prowadzenie rejestru zgłoszeń szkód łowieckich, szacowanie szkód łowieckich, sporządzanie protokołów i wyliczanie strat*. Analogiczne zadania przypisano też inżynierom nadzoru⁴¹.

Z wprowadzonej w Nadleśnictwie ewidencji zgłoszeń, o której mowa w § 1 pkt 3 rozporządzenia w *sprawie szkód w uprawach* wynikało, że w kontrolowanym okresie dokonano 342 zgłoszeń szkód (odpowiednio w sezonie oraz w obwodzie: 62 i 73 oraz 110 i 97). Wszystkie zgłoszenia zostały rozpatrzone, a odszkodowania wypłacone. Z uwagi na brak sporów o wysokość wynagrodzenia za szkody nie wystąpiły przypadki mediacji, jak też nie były kierowane pozwy o rozstrzygnięcia sądowe przeciwko Nadleśnictwu.

(dowód: akta kontroli str. 16-25, 30-35, 48-71, 181-191, 278, 298-301, 339-341)

2. W objętych kontrolą sezonach, z tytułu szkód w uprawach i płodach rolnych wyrządzonych przez zwierzynę grubą w obwodach łowieckich OHZ, Nadleśnictwo wypłaciło łącznie 756 028 zł (odpowiednio w sezonach 347 108 zł i 408 920 zł). Powierzchnia zredukowana upraw rolnych uszkodzonych przez zwierzęta łowne wyniosła – odpowiednio w sezonach 114,1 ha i 242,2 ha⁴². Wzrost powierzchni zredukowanej upraw rolnych nastąpił pomimo podejmowanych przez Nadleśnictwo wielokierunkowych działań, w tym obejmujących ograniczenie penetracji w uprawach rolnych (np. uprawa poletek żerowych i zgryzowych, wykaszanie łąk śródleśnych i przyleśnych, dokarmiania zwierzyny, wykaszanie poboczy), gradzenia upraw, nocnego pilnowania upraw w okresach zasiewów szczególnie narażonych na penetrację zwierzynę łowną, realizacji rocznych planów pozyskania zwierzyny, a także innych działań z zakresu gospodarki łąkowo-rolnej, której głównym celem jest poprawa naturalnych warunków bytowania zwierzyny⁴³.

W stosunku do poprzedniego sezonu, w sezonie 2013/2014 wzrosły kwoty odszkodowań o 61 812 zł (18%). W powyższej sprawie Nadleśniczy wyjaśnił, że *głównymi przyczynami wzrostu szkód łowieckich w sezonie 2013/2014 było występowanie następujących zdarzeń: - Wzrost areалу upraw rolnych na terenie OHZ. Możliwość uzyskania dopłat bezpośrednich spowodowała zagospodarowanie przez rolników dużej powierzchni gruntów będących dotychczas nieużytkami. Szacujemy, że w ostatnich 3 latach jest to na terenie OHZ ok. 250 ha. Większość tych gruntów zlokalizowana jest w sąsiedztwie lasu i jest istotnie narażona na szkody powodowane przez zwierzynę. Wysokie ceny płodów rolnych i specyfika zasiewów w roku gospodarczym 2012/2013. W ostatnich latach obserwujemy stały wysoki poziom cen płodów rolnych oraz wzrost areálu upraw dających wysokie przychody z hektara i będących jednocześnie atrakcyjną karmą dla zwierzyny, np. kukurydza. Ponadto warunki wilgotnościowe znacznie opóźniły możliwość rozpoczęcia prac na gruntach rolnych wiosną 2013 roku. Wynikiem powyższego było przekroczenie terminów agrotechnicznych na wprowadzenie większości upraw*

⁴¹ Przykładowo, Wojciech Dudik inżynier nadzoru, zakres czynności przyjęty 3 stycznia 2012 r. część E II, pkt 6 i 7.

⁴² Powierzchnia ta w obwodach nr 31 i nr 32 wyniosła: 2012/2013 – 56,8 ha i 57,3 ha; 2013/2014 – 121,7 ha i 120,6 ha.

⁴³ Dotyczy to w szczególności uproduktynienia łąk i pastwisk przyległych do terenów leśnych a mogących stanowić atrakcyjną bazę żerową dla zwierzyny łownej oraz uprawę gruntów rolnych roślinami pożądanymi przez tę zwierzynę (np. kukurydza, pszenżyto, buraki pastewne).

i determinowało wprowadzenie kukurydzy, której siew do zbioru na ziarno można wykonywać najdłużej. - Specyficzny charakter bardzo długiej granicy polno-leśnej obwodów stanowiących OHZ. Blisko 40% powierzchni obwodów wchodzących w skład OHZ zajmują pola rozciągnięte wąskim pasem wzdłuż granicy lasu. Sytuacja ta ułatwia penetrację łąk i gruntów rolnych przez zwierzynę, a jednocześnie utrudnia zabezpieczenie tych upraw. Co w sytuacji braku łąk nasiennych i gorszych warunków pokarmowych na terenach leśnych powoduje silniejszą penetrację upraw rolnych przez zwierzynę leśną. Powyższa tendencja ma charakter fluktuacyjny uwarunkowany warunkami środowiskowymi występującymi w konkretnych latach.

Spośród 342 zgłoszonych szkód w uprawach i plodach rolnych, do badania prawidłowości przeprowadzonych i udokumentowanych rozliczeń wybrana została losowo próba 20 (6%)⁴⁴ spraw. Łączna kwota odszkodowań wypłaconych w ramach badanej próby wyniosła 195 592 zł (26%), z tego w sezonach 119 972 zł (35%) i 75 620 zł (18%). Kontrola wykazała, że wszystkie postępowania zostały przeprowadzone przez uprawnionych leśniczych ds. łowieckich obwodów nr 31 i nr 32 działających przy udziale inżynierów nadzoru, a także przy uwzględnieniu zasad wynikających z § 16-18 zarządzenia Nadleśniczego nr 4/2012 w sprawie funkcjonowania OHZ. Protokoły oględzin, sporządzone wg obowiązującego wzoru, zawierały wszystkie wymagane dane. Do protokołów poszkodowani nie wnieśli zastrzeżeń, a odszkodowania wypłacane były w terminie do 30 dni od dnia sporządzenia protokołu⁴⁵. W przypadku dwóch postępowań prowadzonych w sezonie 2012/2013, na wniosek poszkodowanego w szacowaniu uczestniczył przedstawiciel izby rolniczej.

Z żadnych z obwodów wydierżawianych przez Nadleśnictwo, nie wpłynęły zgłoszenia szkód w uprawach rolnych z roszczeniami o wypłatę odszkodowań przez Nadleśnictwo.

(dowód: akta kontroli str. 48-71, 87-116, 174, 181-191, 194-196, 197, 292-301, 339-341, 376-401)

3. W objętym kontrolą okresie w Nadleśnictwie wystąpiła jedna szkoda w mieniu związana z wykonywaniem polowania zbiorowego. W dniu 21 grudnia 2013 r. od godzin porannych, w obwodzie łowieckim nr 32 odbywało się polowanie zbiorowe wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 454, w czasie którego dziki uciekające przed naganką wraz z psami myśliwskimi wtargnęły na drogę. W wyniku zderzenia pojazdu samochodowego ze zwierzęciem, uszkodzony został pojazd. Szkoda została uznana, a następnie zgłoszona przez Nadleśnictwo do towarzystwa ubezpieczeniowego. W wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego ubezpieczyciel uznał szkodę za zasadną oraz przyznał poszkodowanemu stosowane odszkodowanie.

(dowód: akta kontroli str. 281-287, 339-341)

4. W ww. okresie koszty Nadleśnictwa związane z ochroną lasu przed zwierzyną w OHZ wyniosły 929 718 zł, z tego w sezonie 2012/2013 - 413 855 zł, a w sezonie 2013/2014 - 515 863 zł (odpowiednio w sezonach oraz obwodach nr 31 i nr 32 - 216 168 zł, 197 687 zł oraz 197 195 zł, 318 668 zł). Koszty ochrony lasu dla obwodów dzierżawionych przez Nadleśnictwo⁴⁶ wyniosły 572 373 zł (w sezonach odpowiednio - 273 375 zł i 298 998 zł).

⁴⁴ Kontroli poddano postępowania udokumentowane m.in. protokołami: sezon 2012/2013: 31/071, 31/066, 31/058, 31/034, 31/035, 32/76, 32/58, 32/49, 32/34 i 32/18; sezon 2013/2014: 47/31, 58/31, 63/31, 90/31, 94/31, 32/32, 35/32, 43/32, 75/32 i 77/32. Do badania wybrano po dziesięć spraw w badanym sezonie gospodarczym oraz po 5 z danego obwodu OHZ w każdym sezonie.

⁴⁵ Poszkodowani nie wnieśli zastrzeżeń do żadnych protokołów szacowania szkód w uprawach i plodach rolnych.

⁴⁶ Obwody łowieckie dzierżawione: nr 22, nr 34, nr 36, nr 37 i nr 40, najwyższe koszt w tym zakresie poniesiono na obwód nr 36 - 299.840 zł (w sezonach - 164.816 zł i 135.024 zł) oraz nr 34 - 212.223 zł (98.559 zł i 113.664 zł). Kosztów nie poniesiono w obwodzie nr 22 i nr 40.

Ogółem koszty ochrony lasu przed zwierzyną dla wszystkich obwodów łowieckich Nadleśnictwa wyniosły 1 502 091 zł, z tego w sezonie 2012/2013 - 695 376 zł, a w sezonie 2013/2014 - 814 861 zł.

(dowód: akta kontroli str. 174, 175-180, 201)

5. Powierzchnia, na której wystąpiły szkody wyrządzone w uprawach i młodnikach, na terenie całych obwodów wchodzących w skład OHZ wyniosła:

- w sezonie 2012/2013: uprawy - 50,85 ha (odpowiednio obwód nr 31 i nr 32 - 21,29 ha i 29,56 ha), młodniki - 54,34 ha (8,21 ha i 46,13 ha);
- w sezonie 2013/2014: uprawy - 30,64 ha (11 ha i 19,64 ha), młodniki - 41,58 ha (7,01 ha i 34,57 ha).

Powierzchnia szkód w uprawach i młodnikach w badanych sezonach gospodarczych w obwodach dzierżawionych przez Nadleśnictwo wyniosła:

- w sezonie 2012/2013: uprawy - 21,99 ha, młodniki - 25,99 ha;
- w sezonie 2013/2014: uprawy - 10,95 ha, młodniki - 9,44 ha.

W badanych latach nie wystąpiły szkody w obwodach OHZ i obwodach wydzierżawionych w drzewostanach starszych klas wieku.

(dowód: akta kontroli str. 288-291)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Nadleśniczy w piśmie z dnia 5 marca 2011 r. skierowanym do pięciu wójtów gmin, na terenie których funkcjonował OHZ, nie wskazał osób uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód wyrządzonych przez zwierzęta, zgodnie z wymaganiem wynikającym z § 1 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szkód w uprawach. Jednocześnie informacja w tym zakresie nie została przekazana do właściwej terytorialnie izby rolniczej.

Nadleśniczy wyjaśnił, że powyższe wynikało z przyjętych w Nadleśnictwie zasad obiegu dokumentów, zgodnie z którymi wszystkie pisma przychodzące wpływają do sekretariatu, następnie dekretowane są przez Kierownika jednostki lub zastępcę na poszczególnych pracowników (zgodnie z zakresami ich czynności). Brak powiadomienia izby rolniczej wynikał natomiast z przeoczenia.

W dniach 17 i 25 listopada 2014 r., pisma zawierające wszystkie wymagane informacje zostały wysłane do pięciu właściwych miejscowo wójtów oraz Izby Rolniczej w Opolu, a jako osoby uprawnione do przyjmowania zgłoszeń szkód wskazano w nich Nadleśniczego i jego zastępcę.

(dowód: akta kontroli str. 278, 339-341, 354-355)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonej nieprawidłowości działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

4. Efekty finansowe i wywiązywanie się zarządców obwodów łowieckich z zobowiązań na rzecz Skarbu Państwa

Opis stanu
faktycznego

1. W badanym okresie oferty cenowe na sprzedaż usług (w tym w OHZ) z zakresu turystyki łowieckiej świadczonych w ośrodkach hodowli zwierzyny przez nadleśnictwa zgrupowane w RDLP w Katowicach, w tym Nadleśnictwo Kup, ustalił dyrektor RDLP, następującymi zarządzeniami:

- sezon gospodarczy 2012/2013 - nr 8/2012 z dnia 27 lutego 2012 r.,
- sezon gospodarczy 2013/2014 - nr 6/2013 z dnia 8 marca 2013 r.

Ustalane przez dyrektora RDLP oferty cenowe (ceny brutto) dla OHZ na badany okres były wyższe od oferty na sprzedaż polowań i trofeów w ośrodkach hodowli zwierzyny w Lasach Państwowych wprowadzonej zarządzeniami Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych: nr 5 z dnia 24 stycznia 2008 r. (ze zmianą zarządzeniem nr 1 z 21 stycznia 2009 r.)⁴⁷ oraz nr 81 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 listopada 2012 r.⁴⁸

Porównanie cen ustalonych przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych i Dyrektora RDLP wykazało, że były one wyższe (lub równe) w sezonie gospodarczym w zakresie poszczególnych rodzajów działalności łowieckiej:

- 2012/2013 – trofea: od 22% (daniel) do 144% (sarna rogacz) - z wyjątkiem dzika, gdzie cena była równa, polowania indywidualne o 20%, a polowania zbiorowe: od 70% (dla grup od 10 myśliwych) do 102% (dla grup do 9 myśliwych),
- 2013/2014 - trofea: od 10% (dzik) do 166% (sarna rogacz), polowania indywidualne o 26%, a polowania zbiorowe: od 78% (dla grup od dziesięciu myśliwych) do 112% (dla grup do dziewięciu myśliwych).

W zarządzeniu Nadleśniczego nr 4/2012 w sprawie funkcjonowania OHZ zagadnienia związane ze sprzedażą polowań i trofeów ustalono poprzez odwołanie do ofert cenowych ustalonych przez dyrektora RDLP.

(dowód: akta kontroli str. 48-87, 432, 514-522, 523-531)

2. Zasady sprzedaży polowań w OHZ ustalone zostały w zarządzeniu Nadleśniczego nr 4/2012 w sprawie funkcjonowania OHZ (części V § 19-22) oraz załącznikach do tego zarządzenia. Na podstawie badania wybranej przez kontrolera dokumentacji czterech (spośród 13) umów⁴⁹ dotyczących polowań komercyjnych – indywidualnych i zbiorowych ustalono, że umowy te oraz dokumenty związane z negocjacjami oraz rozliczaniem polowań (m.in. protokół z negocjacji, potwierdzenie zasad *Regulaminu polowania* w zakresie bezpieczeństwa, karta polowania, protokół z polowania) sporządzane były zgodnie z zasadami i wzorami ustalonymi w tym zarządzeniu.

Sprzedaży polowań w OHZ dokonywał również dyrektor RDLP, zgodnie z § 4 ust. 3 zarządzenia nr 4 dyrektora RDLP z dnia 28 marca 2008 r. w sprawie tworzenia i funkcjonowania OHZ, po uprzednim uzgodnieniu z Nadleśniczym terminu i zakresu polowania. W sezonach objętych kontrolą odbyło się łącznie 57 takich polowań (w sezonie 2012/2013 - 28, z tego 13 indywidualnych i 15 zbiorowych, a w sezonie 2013/2014 - 29, z tego 16 indywidualnych i 13 zbiorowych). Polowania realizowane były za pośrednictwem biur polowań.

Przychody ze sprzedaży polowań komercyjnych wyniosły 517 084 zł (w sezonach odpowiednio 243 356 zł i 272 728 zł), natomiast poniesione koszty na ich organizację 352 584 zł (odpowiednio 167 413 zł i 186 171 zł). Łącznie nadwyżka dochodów z tej działalności wyniosła 163 500 zł (odpowiednio 75 943 zł i 87 557 zł).

(dowód: akta kontroli str. 48-71, 174, 202-211, 302, 513, 514-522, 523-531, 532-541)

3. W ww. sezonach gospodarczych przychody z działalności OHZ, stanowiącej działalność uboczną Nadleśnictwa, wyniosły 1 737 048 zł (odpowiednio w sezonach 853 800 zł i 883 248 zł), a ich nadwyżka nad poniesionymi w tym zakresie kosztami wyniosła 42 675 zł (38 525 zł i 4 150 zł)⁵⁰. Najwyższe przychody uzyskiwane były ze sprzedaży tusz zwierzyny (1 219 964 zł, tj. 70% wszystkich przychodów),

⁴⁷ Biuletyn Informacyjny Lasów Państwowych Nr 3 (183), marzec 2008 – treść nieopublikowana oraz Nr 2 (194), luty 2009 – treść nieopublikowana.

⁴⁸ Biuletyn Informacyjny Lasów Państwowych Nr 12 (240), grudzień 2012.

⁴⁹ Umowy nr 5/2012, 7/2012, 5/2013, 6/2013.

⁵⁰ W kosztach działalności OHZ w wysokości 1 694 373 zł (odpowiednio 815 275 zł i 879 098 zł) nie uwzględniano wydatków na ochronę lasu przed zwierzyną, które – zgodnie z przyjętą polityką rachunkowości i zasadami działalności PGL LP, pokrywane były z działalności podstawowej. Koszty te w sezonach wyniosły one odpowiednio – 413 855 zł i 515 863 zł.

a najwyższe koszty dotyczyły wypłaty odszkodowań za szkody wyrządzone w uprawach rolnych (756 028 zł, tj. 45% kosztów) oraz organizacji polowań komercyjnych (353 584 zł, tj. 21%).

Na uzyskanie dodatniego wyniku finansowego z gospodarki łowieckiej istotny wpływ miało stosowanie przez Nadleśnictwo cen na sprzedaż polowań i trofeów w OHZ określonych przez Dyrektora RDLP, a które, jak wskazano w pkt. 4.1 wystąpienia, były wyższe od ustalonych przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, jako ceny minimalne. Pomimo podejmowanych przez Nadleśnictwo działań związanych z zagospodarowaniem obwodów łowieckich wchodzących w skład OHZ oraz wykonywaniem planu pozyskiwania zwierzyny grubej, w sezonie 2013/2014 o 61 812 zł wzrosła kwota wypłaconych odszkodowań za szkody w uprawach rolnych (tj. o 18%). Stanowiły one dominujący składnik kosztów (na poziomie 45%, w sezonach odpowiednio 43% i 47%).

W wydzierżawianych przez Nadleśnictwo obwodach łowieckich⁵¹ łączne koszty w kwocie 582 453 zł (w sezonach odpowiednio - 278 226 zł i 304 227 zł) obejmujące ochronę lasu przed zwierzyną (572 373 zł, w sezonach - 273 375 zł i 298 998 zł) oraz wypłacony gminom udział w czynszu (10 080 zł, w sezonach - 4 851 zł i 5 229 zł) przewyższały uzyskane z tej działalności przychody (w kwocie 29 096 zł, w sezonach - 14 557 zł i 14 530 zł) o 553 357 zł (w sezonach 263 669 zł i 289 688 zł).

W ramach prowadzonej gospodarki łowieckiej nie ewidencjonowano bezpośrednio w koszty tej działalności, kosztów związanych m.in. wykonywaniem zadań strażników łowieckich przez leśniczych ds. łowieckich OHZ i strażników straży leśnej, w tym wynikających z wykorzystywania przez te osoby środków transportowych⁵².

(dowód: akta kontroli str. 174, 175-180, 159, 201, 318-338, 432, 483-512)

4. Informacje dotyczące przychodów oraz ponoszonych kosztów związanych z działalnością OHZ gromadzone były z wykorzystaniem narzędzia informatycznego SILP⁵³ obejmującego m.in. gospodarkę łowiecką w OHZ. W SILP uwzględniano w szczególności dane dotyczące zatrudnienia, kosztów zagospodarowania obwodu łowieckiego⁵⁴, kwot wypłaconych odszkodowań, a także przychodów (w tym ze sprzedaży tusz zwierzyny płowej i sprzedaży polowań).

Zgodnie z § 11 ww. zarządzenia nr 4 z dnia 28 marca 2008 r. Dyrektora RDLP Nadleśniczy m.in. prowadził dokumentację związaną z wykonywaniem polowań, rejestr wydanych upoważnień do wykonywania polowania indywidualnego oraz polowań zbiorowych, aktualizował mapy gospodarki łowieckiej OHZ, a także współpracował z przedstawicielami nauk przyrodniczych.

Zgodnie z § 10 tego zarządzenia, w ramach nadzoru i koordynacji nad działalnością OHZ sprawowanego przez Dyrektora RDLP, w RDLP sporządzono dla badanych sezonów gospodarczych analizy działalności dziewięciu ośrodków hodowli zwierzyny z terenu RDLP⁵⁵, w tym OHZ Przesieka. W analizach, poza realizacją planów łowieckich, co wskazano w pkt. 1.3 wystąpienia, przedstawiano również podstawowe dane ekonomiczne (przychody, koszty, wynik⁵⁶ - dane, jak też ww. analiza nie uwzględniała kosztów ochrony lasu przed zwierzyną, które zgodnie

⁵¹ Obwody nr 18, nr 22, nr 34, nr 36, nr 37 i nr 40 dzierżawione były przez kola łowieckie, natomiast obwód nr 26 przeznaczony był na prowadzenie OHZ przez Nadleśnictwo Turawa.

⁵² Całość tych kosztów ewidencjonowano w działalności podstawowej.

⁵³ Stały dostęp do danych zawartych w SILP związanych m.in. z OHZ posiadała m.in. RDLP w Katowicach.

⁵⁴ Dotyczących m.in. urządzeń związanych z prowadzeniem OHZ, utrzymania poletek łowieckich, pasów zaporowych, zakupu karmy i soli.

⁵⁵ Analizy te przesłano do Nadleśnictwa za pośrednictwem poczty elektronicznej. Na dokumentach tych podano daty ich sporządzenia: sezon 2012/2013 – w dniu 25 czerwca 2013 r., sezon 2013/2014 – w dniu 6 czerwca 2014 r.

⁵⁶ W analizach nie wykazano kwot wypłaconych odszkodowań za szkody w uprawach rolnych.

z planem kont PGL LP⁵⁷ ujmowane były w kosztach działalności podstawowej - ochrona lasu), wskazano główne kierunki działań w zakresie zagospodarowania poletek łowieckich i łąk śródleśnych pod kątem poprawy bazy żerowej na pniu, jak też realizacji innych celów OHZ⁵⁸.

Nadleśniczy wyjaśnił, że po zamknięciu ksiąg rachunkowych każdego miesiąca, kwartału oraz roku otrzymuje z działu finansowo-księgowego Nadleśnictwa aktualne wyniki ekonomiczne gospodarki łowieckiej OHZ, w tym dane dotyczące przychodów i kosztów wpływających na jego wynik finansowy, zarówno w układzie lat kalendarzowych i lat łowieckich. Ponadto wyjaśnił, że na podstawie tych danych na bieżąco dokonywane były analizy przychodów i kosztów OHZ.

(dowód: akta kontroli str. 174, 202-211, 292-297, 318-338, 39-341, 376-401, 483-512)

5. W objętym kontrolą okresie wyliczenie stawki ekwiwalentu za zarządzane przez Nadleśnictwo, wyłączone z wydzierżawiania obwody łowieckie nr 31 i nr 32 wchodzące w skład OHZ, sporządzał Starszy specjalista ds. marketingu, użytkowania lasu i łowiectwa. Zestawienia, w których wskazano powierzchnię nieleśną w danej gminie⁵⁹, stawkę czynszu za jeden hektar uwzględniającą kategorię danego obwodu łowieckiego oraz kwoty do zapłaty na sezon 2012/2013 i 2013/2014 (25 447 zł oraz 12 326 zł) sporządzone zostały w ostatnich dniach marca 2012 r. i 2013 r.

Do wyliczenia powierzchni nieleśnej obwodów na sezon 2012/2013 przyjęta została łączna powierzchnia - 8 576 ha wynikająca z rozporządzenia nr P/14/2001 Wojewody Opolskiego z dnia 13 września 2001 r. w sprawie podziału województwa opolskiego na obwody łowieckie⁶⁰. Na sezon 2013/2014 przyjęto powierzchnię 7 769 ha wynikającą z rejestrów powierzchni obwodów łowieckich ustalonych w uchwale nr XXII/283/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 30 października 2012 r.⁶¹ Wysokość czynszu za jeden hektar została ustalona prawidłowo i wynikała z ogłoszonych przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego cen 1 q żyta za okres trzech pierwszych kwartałów 2012 r. lub 2013 r. (odpowiednio 74,18 zł i 75,86 zł⁶². Środki stanowiące ekwiwalent czynszu (jednorazowo) przekazano na rachunki gmin pięciu gmin w dniach 14 maja 2012 r. i 2013.

(dowód: akta kontroli str. 36-40, 159, 174, 201, 279-280, 542)

6. Wynik finansowy OHZ z działalności w zakresie łowiectwa (świadczenie usług turystycznych obejmujących polowania, obrót zwierzyną obrót tuszami zwierzyny i ich częściami) w badanym okresie był następujący⁶³:

a) dla lat gospodarczych:

- 2012/2013 - przychody 853 800 zł (z tego ze sprzedaży tusz 610 444 zł, a ze sprzedaży polowań 243 356 zł), koszty 815 275, a wynik (zysk) - 38 525 zł,
- 2013/2014 - przychody 883 248 zł (z tego ze sprzedaży tusz 609 520 zł, polowań 273 728 zł), koszty 879 098 zł, a wynik (zysk) - 4 150 zł,

b) dla lat kalendarzowych:

- 2012 - przychody 861 886 zł (z tego ze sprzedaży tusz 621 057 zł, polowań 240 829 zł), koszty 845 876 zł, a wynik (zysk) - 16 010 zł,

⁵⁷ Załącznik nr 2 do zarządzenia Nr 87 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 4 grudnia 2012 r. oraz Nr 15 z dnia 24 stycznia 2014 r.

⁵⁸ Dla OHZ Przesieka - szkolenia z zakresu łowiectwa, staże kandydacie, wzorcowe zagospodarowanie łowisk.

⁵⁹ Wyłączone z dzierżawienia obwody łowieckie OHZ znajdowały się na terenie pięciu gmin: Dobrzeń Wielki, Świerców, Murów, Pokój i Popielów.

⁶⁰ Dz. Urz. Woj. Opolskiego, Nr 85, poz. 695.

⁶¹ Dz. Urz. Woj. Opolskiego, poz. 1632.

⁶² Ceny żyta ogłoszone w MP z 2011 r. Nr 95, poz. 969 i MP z 2012, poz. 787. Stawka ekwiwalentu za czynsz na 2012 r. i 2013 r. wynosiła odpowiednio - 0,72 zł/ha i 0,73 zł/ha.

⁶³ Powyższe dane nie uwzględniają kosztów ochrony lasu przed zwierzyną, które ewidencjonowane były w kosztach działalności podstawowej Nadleśnictwa.

– 2013 - przychody 853 083 zł (z tego ze sprzedaży tusz 581 466 zł, polowań 271 617 zł), koszty 851 179 zł, a wynik (zysk) – 1 904 zł.

W kontrolowanym okresie obniżył się zysk z ww. działalności, co spowodowane było w szczególności wzrostem wypłaconych kwot odszkodowań za szkody w uprawach rolnych⁶⁴.

(dowód: akta kontroli str. 174, 201, 292-297)

7. Na podstawie danych otrzymanych z poszczególnych jednostek LP, w tym Nadleśnictwa Kup⁶⁵ rozliczenie podatku dochodowego od osób prawnych dokonywała Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych. Niezbędne w tym zakresie informacje Nadleśnictwo przedstawiało w postaci wewnętrznego sprawozdania LPIO-12. Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych⁶⁶, przepisów ustawy nie stosuje się m.in. do przychodów z gospodarki leśnej w rozumieniu ustawy o lasach. W związku z powyższym, całość przychodów z gospodarki łowieckiej, jak i odpowiadających im kosztów Nadleśnictwo wyłączało z podstawy opodatkowania. Od sprzedawanych produktów i usług w ramach działalności łowieckiej naliczał i odprowadzał podatek VAT od 5 do 23%, sumarycznie dla całego Nadleśnictwa⁶⁷ na podstawie sporządzanej comiesięcznie deklaracji VAT-7⁶⁸.

Nadleśnictwo nie zwracało się do organów podatkowych o wydanie interpretacji przepisów prawa podatkowego w zakresie stosowania stawki podatku od towarów i usług VAT od poszczególnych rodzajów usług. W okresie tym nie były prowadzone w Nadleśnictwie kontrole podatkowe lub skarbowe w zakresie wywiązywania się z obowiązków podatkowych związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej.

(dowód: akta kontroli str. 152-158, 174-180, 279-280, 318-338, 483-512, 547-550)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że zgodnie z przyjętą w PGL LP polityką rachunkowości, koszty ochrony lasu przed zwierzyną ujmowane były w kosztach działalności podstawowej, a nie w kosztach gospodarki łowieckiej, stanowiącej działalność uboczną. Powyższe miało wpływ na wykazywany przez Nadleśnictwo wynik finansowy działalności w zakresie gospodarki łowieckiej. W kontrolowanych sezonach przychody OHZ ogółem wyniosły 1 737 048 zł (odpowiednio w sezonach 853 800 zł i 883 248 zł), a uwzględniając koszty ochrony lasu przed zwierzyną⁶⁹ koszty gospodarki łowieckiej wyniosły 2 624 091 zł (1 229 130 zł i 1 394 961 zł). Uwzględniając powyższe, nadwyżka kosztów nad przychodami z tej działalności wyniosła 887 043 zł (375 330 zł i 511 713 zł)⁷⁰.

(dowód: akta kontroli str. 174, 201, 292-297, 318-338, 483-512)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

⁶⁴ W latach kalendarzowych - 353 371 zł i 431 454 zł (wzrost o 22%), a w latach gospodarczych 353 805 zł i 437 291 zł (wzrost o 24%).

⁶⁵ Zgodnie z decyzją Drugiego Urzędu Skarbowego Warszawa Śródmieście znak US-7-AP/861/740/1/148/96 z 31.01.1997 r.

⁶⁶ Dz. U. z 2014 r. Nr 851 ze zm.

⁶⁷ W zakresie podatku od towarów i usług OHZ nie było samodzielną jednostką (podatnikiem).

⁶⁸ W okresie od 1.04.2012 r. do 31.03.2014 r. w Nadleśnictwie stosowano następujące stawki VAT: organizacja polowań – 23% (faktura VAT marża), artykuły o stawce VAT mniejszej niż 23% (podstawa prawna: poz. 17 zał. nr 10 do ustawy o VAT): tusze zwierzyny – 5% (PKWiU 10.11.39.0 - Pozostałe mięso i podroby jadalne świeże, schłodzone lub zamrożone), trofea – 23% (PKWiU 10.11.60.0 - Odpady zwierzęce surowe, niejadalne, do 31.03.2013 - 5%).

⁶⁹ W kwocie 929 718 zł, w sezonach odpowiednio – 413 855 zł i 515 863 zł.

⁷⁰ Tak wyliczona strata była o blisko 20% (145 383 zł) wyższa niż planowana w badanych sezonach gospodarczych. Wskutek wyłączenia z kosztów gospodarki łowieckiej kosztów ochrony lasu przed zwierzyną (zgodnie z przyjętymi w PGL LP zasadami rachunkowości), wynik na tej działalności był dodatni i wynosił 42 674 zł (w sezonie 2012/2013 – 38 524 zł i 2013/2014 – 4 150 zł).

5. Funkcjonowanie nadzoru nad działalnością dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich

1. W kontrolowanym okresie trzy koła łowieckie były zobowiązane do przedkładania Nadleśniczemu do zatwierdzenia, na podstawie art. 8 ust. 3a *Prawa łowieckiego*, rocznych planów łowieckich⁷¹. Jak ustalono, wszyscy dzierżawcy obwodów łowieckich przedłożyli zaopiniowane przez wójta (burmistrza) plany łowieckie na poszczególne sezony gospodarcze, w terminie określonym w § 4 ust. 1 rozporządzenia w sprawie rocznych planów łowieckich. Zgodnie z § 4 ust. 2 ww. rozporządzenia Nadleśniczy zatwierdzał plany w terminie 7 dni od dnia ich przedłożenia. Nie wystąpiły przypadki odmowy zatwierdzenia takiego planu.

Wprowadzone, w trakcie poszczególnych sezonów gospodarczych, zmiany planów łowieckich dotyczyły:

- sezon 2012/2013 - zwiększenia pozyskania jelenia na skutek istotnego wzrostu liczebności gatunku (koło łowieckie „Hubertus” Opole, obwód łowiecki nr 36),
- sezon 2013/2014 - zwiększenia pozyskania jelenia na skutek istotnego wzrostu liczebności gatunku (koło łowieckie „Hubertus” Opole) oraz zwiększenia pozyskania dzika w związku ze wzrostem populacji (koło łowieckie „Łoś” Opole, obwód łowiecki nr 37).

Wprowadzenie tych zmian uzasadniano również ryzykiem zwiększenia występowania szkód w uprawach rolnych, brakiem ostoi dziennych zwierzyny w obwodach polnych oraz stanem zwierzyny grubej w obwodach sąsiednich (stwierdzonym w wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji).

Ww. zmiany były opiniowane przez wójtów (burmistrzów), uzgodnione z Zarządem Okręgowym PZŁ, a następnie zatwierdzone przez Nadleśniczego na zasadach określonych w art. 8 ust. 3a *Prawa łowieckiego* oraz § 4 ust. 2-6 rozporządzenia w sprawie rocznych planów łowieckich.

(dowód: akta kontroli str. 117-125, 126-140, 141-151, 175-180, 193)

2. Plan pozyskania zwierzyny grubej w poszczególnych obwodach łowieckich w obu sezonach gospodarczych wykazany w rocznych planach trzech dzierżawców obwodów łowieckich nr 34, nr 36 i nr 37, zrealizowany był z uwzględnieniem zasad wskazanych w § 3 ust. 1 pkt 4 lit. e oraz lit. i rozporządzenia w sprawie rocznych planów łowieckich. Wyjątek stanowiło odstępstwo od wykonania przez koła łowieckie pozyskania w sezonie 2012/2013:

- daniela - zaplanowano 10 szt., a pozyskano 7 szt. (70%),
- dzika - zaplanowano 300 szt., a pozyskano 175 (58 %).

Pismem z dnia 21 maja 2013 r. Prezes koła łowieckiego „Łoś” powiadomił Nadleśniczego m.in., że niewykonanie zaplanowanej wielkości pozyskania daniela związane jest z uwarunkowaniami pokarmowymi i pogodowymi i związkiem przyczynowo skutkowym z zakresu migracji, a tym samym trudnością wykonania zaplanowanej wielkości pozyskania daniela, który został zaobserwowany w ilości opisanej w rocznym planie łowieckim gwarantującej jego wykonania (w rocznym planie łowieckim wskazano, że na 10 marca 2012 r. na terenie obwodu łowieckiego nr 37 znajdowało się osiem takich zwierząt).

Nadleśniczy pismem z 21 maja 2013 r. uznał argumenty prezesa koła łowieckiego „Łoś”, uwzględniając nieznaczny poziom niewykonania planu, mający znikomy wpływ na stan populacji, poziom szkód wyrządzanych przez ten gatunek, jak też specyfikę obwodu (obwód polny), pojawianie się daniela (i jelenia) z okresowych migracji z terenów sąsiednich oraz trudności związane z zachowaniem zasad selekcji gatunkowej i osobniczej.

⁷¹ Koła łowieckie: „Daniel” Zagwiżdżdzie, „Hubertus” Opole i „Łoś” Opole.

W związku z niskim stopniem pozyskania dzika w sezonie 2012/2013, Starszy specjalista ds. marketingu, użytkownika lasu i łowiectwa wyjaśnił natomiast, że rok 2012 był rokiem bardzo dobrego urodzaju nasion dęba i buka. Od jesieni dziki bytowały w kompleksach leśnych, korzystając z naturalnego żeru. Do późnej wiosny roku 2013 rzadko wychodziły na pola. Powyższe fakty w dużym stopniu ograniczyły możliwości pozyskania dzików, prowadzonego głównie na polach w porze nocnej. Również pozyskanie dzików na nęciskach nie przynosiło dotychczasowych rezultatów. Wykładana kiszonka i ziarno nie były dla zwierzyny tak atrakcyjną karmą, jak żołądź czy bukiew. W przypadku niepełnej realizacji planu odstrzału dzików, nie podejmowano w stosunku do kół łowieckich żadnych kroków, ponieważ niewykonanie planu odstrzału tego gatunku nie powoduje negatywnych skutków z punktu widzenia stanu lasu i gospodarki leśnej i nie skutkuje możliwością wdrożenia procedury określonej w art. 30 Prawa łowieckiego.

W sezonie 2013/2014 w jednym przypadku Nadleśniczy uznał brak realizacji przez koło łowieckie „Łoś” Opolu planu odstrzału jelenia (4 szt.) za nieusprawiedliwiony i dzierżawca ten decyzją Nadleśniczego z dnia 27 marca 2014 r. znak ZG-751-20/14 został zobowiązany do udziału w kosztach ochrony lasu przed zwierzyną. Kwotę tego udziału ustalono na zasadach wynikających z § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2002 r. w sprawie zasad kategoryzacji obwodów łowieckich, szczegółowych zasad ustalania czynszu dzierżawnego oraz udziału dzierżawców obwodów łowieckich w kosztach ochrony lasu przed zwierzyną⁷², jako procent niezrealizowanego planu pozyskania jelenia i poniesionych przez Nadleśnictwo kosztów ochrony lasu. Naliczona kwota wyniosła 2 815,64 zł⁷³ i została przekazana Nadleśnictwu w dniu 20 czerwca 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 117-140, 141-151, 166-169, 193, 543-546, 551-553, 554)

2. W objętych kontrolą sezonach gospodarczych wpływy Nadleśnictwa z tytułu opłat za dzierżawę pięciu obwodów łowieckich (nr 22, nr 34, nr 35, nr 37 i nr 40) wyniosły 29 096 zł (odpowiednio w sezonach – 14 557 zł i 14 539 zł). Wysokość tych opłat w badanym okresie za obwód wynosiła od 2 zł (obwód nr 40, typ polny, kategoria bardzo słaby, powierzchnia w Nadleśnictwie – 7 ha) do 9 340 zł (obwód nr 34, typ leśny, kategoria dobry, powierzchnia w Nadleśnictwie 2 571 ha).

(dowód: akta kontroli str. 159, 166-169, 175-180, 193, 543-546)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

6. Funkcjonowanie straży łowieckiej

Opis stanu
faktycznego

1. W § 3 ust. 3 zarządzenia nr 4 dyrektora RDLP z dnia 28 marca 2008 w sprawie tworzenia i funkcjonowania OHZ wskazano, że wyznaczeni pracownicy, zgodnie z art. 36 ust 2 Prawa łowieckiego, pełnią funkcję strażników łowieckich.

⁷² Dz. U. Nr 210, poz. 1791 ze zm.

⁷³ Do naliczenia opłaty przyjęto jedną szt. jelenia, której nie pozyskano stanowiącą 4,55% niezrealizowanego planu pozyskania tego gatunku (22 szt.). Kwota całkowita kosztów ochrony lasu w sezonie 2013/2014, dla obwodu łowieckiego nr 37 (dzierżawionego przez koło łowieckie „Łoś” Opole) wyniosła 50 311 zł, a dla koła łowieckiego „Łoś” Opole udział ten stanowił - 50 311 zł x 4,55 % = 2 289 zł oraz 23% podatku Vat – 526,50 zł, razem – 2 815,64 zł. Kwota to nie przekraczała wielkości udziału w kosztach ochrony lasu dla dzierżawców obwodów łowieckich dzierżawionych, odpowiadającej 10% wartości sprzedaży tusz (w sezonie 2013/2014 wyniosła ona 35 870 zł) wskazanej w art. 30 ust. 3 pkt 3 Prawa łowieckiego.

W regulaminie organizacyjnym Nadleśnictwa⁷⁴ zadania przewidziane dla straży łowieckiej pośrednio wskazane zostały w § 8 ust. 5 (zadania pracowników działu gospodarki leśnej), § 14 ust. 6 (zadania dla leśniczych) i § 15 (zadania dla straży leśne wraz z odwołaniem do załącznika nr 2 do Zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych – Instrukcja ochrony lasów przed szkodnictwem leśnym).

Zadania przewidziane dla strażników łowieckich w OHZ ustalone były w zakresach czynności leśniczych ds. łowieckich obwodów łowieckich wchodzących w skład OHZ oraz komendanta i strażnika straży leśnej⁷⁵.

W Nadleśnictwie nie zatrudniano innych osób (w tym na podstawie umowy cywilnoprawnej), którym powierzano realizację zadań strażników łowieckich.

Na podstawie dokumentacji kontrolowanej jednostki stwierdzono, że strażnicy leśni oraz leśniczowie ds. łowieckich obwodów nr 31 i nr 32 wchodzących w skład OHZ realizowali zadania przewidziane dla straży łowieckiej. Zadania takie przewidziano m.in. w tygodniowych planach pracy straży leśnej, a obejmowały one w szczególności działania związane ze zwalczaniem kłusownictwa i szkodnictwa łowieckiego, kontrolę wykonywania polowań oraz ochronę zwierzyny⁷⁶.

Nadleśniczy w swoich wyjaśnieniach potwierdził, że: *Zadania przewidziane dla strażników łowieckich w OHZ Przesieka wykonywane były (i są nadal) przez leśniczych ds. łowieckich zatrudnionych w obwodach nr 31 i nr 32 w pełnym wymiarze czasu pracy w ramach swoich obowiązków służbowych. Oprócz leśniczych ds. łowieckich zadania strażników łowieckich wykonuje straż leśna. Zadania te są ujęte w zakresie czynności w/w pracowników.*

Leśniczowie ds. łowieckich obwodów nr 31 i nr 32 wyjaśnili, że zadania przewidziane dla strażników łowieckich wykonują praktycznie codziennie i polegają one m.in. na sprawdzaniu zgłoszeń martwych zwierząt, przejawów kłusownictwa, niszczenia urządzeń łowieckich, identyfikacji tożsamości osób i środków transportowych. Wskazali ponadto, że stale współpracują m.in. ze strażą leśną i innymi pracownikami Nadleśnictwa.

Komendant Straży Leśnej wyjaśnił, że: *Zadania przewidziane dla strażników łowieckich wykonują praktycznie w każdym dniu pracy. Zadania w tym zakresie wykonuje także na bieżąco zatrudniony w Nadleśnictwie strażnik leśny. Polegają one m.in. na kontrolowaniu pojazdów poruszających się w terenie leśnym, patrolowaniu obwodów łowieckich i terenów przyległych pod kątem zwalczania kłusownictwa, dokonywaniu kontroli podmiotów prowadzących skup, przerób i sprzedaż tusz zwierzyny i ich części w zakresie źródeł jej pochodzenia, organizowaniu zasadzek związanych z nielegalnym pozyskiwaniem drewna i zwierzyny, kontroli myśliwych wykonujących polowania, nieuprawnionego korzystania z lasu.*

(dowód: akta kontroli str. 4-40, 41-47, 170-173, 339-341, 407-429, 430, 431)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

⁷⁴ Zarządzenie nr 2/2012 z dnia 2 stycznia 2012 r. Nadleśniczego Nadleśnictwa Kup w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego Nadleśnictwa, regulaminu Pracy oraz Regulaminu Kontroli wewnętrznej w Nadleśnictwie Kup

⁷⁵ W zakresach czynności leśniczych łowieckich przyjętych 2 stycznia 2012 r. wykonywanie obowiązków strażnika łowieckiego ustalono w części E zakresu czynności służbowych pkt 8. Zadania związane z obowiązkami strażnika łowieckiego dla komendanta straży leśnej ustalono w pkt 17 części I zadania i obowiązki zakresu czynności przyjętego w dniu 1 czerwca 2010 r., a dla strażnika leśnego w pkt 1 b ppkt 5 części I zadania strażnika leśnego przyjętego w dniu 1 czerwca 2010 r. zakresu zadań, kompetencji i odpowiedzialności.

⁷⁶ Informacje w tym zakresie zawarte były m.in. w: *Informacjach o ochronie lasu i zwalczaniu szkodnictwa leśnego* (wzór LPIR-7) za okresy półroczne, ramowych planach pracy posterunku straży leśnej, informacjach o wykonaniu planów pracy strażników leśnych, sprawozdaniach z akcji związanych ze szkodnictwem i kradzieżami, notatkach służbowych, świadectwach lekarsko-weterynaryjnych zwierząt.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Opolu.

Opole, dnia 05 lutego 2015 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Opolu

Kontroler
Marek Dudek
Główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

.....
podpis